

STUDIELESSEN IN BRUGKLAS VAN VWO, HAVO EN MAVO

(Een mogelijkheid tot praktische uitwerking)

TH. HOOGBERGEN

Rektor Pius XII-College, Deurne

Inleiding

De realisering van twee of vier studielessen in de brugklas, die bij algemene maatregel van bestuur op de basistabel verplicht zijn ingevoerd, stuit op moeilijkheden van praktische aard. Nochtans vormen de studielessen een wezenlijk bestanddeel van het brugjaar, dat in de school voor voortgezet onderwijs een eigen functie heeft en een opzet vraagt, die de overgang van de lagere school voor de leerling bedoelt te vergemakkelijken, een goede grondslag wil leggen voor verder onderwijs en leraren de gelegenheid geeft door onderzoek en observatie leerlingen te helpen bij de keuze van het daarna te volgen onderwijs. Nieuwe leerlingen moet leren „leren”.

De noodzaak van speciale aandacht voor eerste-klassers ervaart iedere school ter snelle aanpassing aan de voor jonge kinderen verwarrende, nieuwe situatie, maar stellig ook ter peiling van aanleg en begaafdheid. Op grond van door de leerlingen te verwerven kennis van de aangeboden leerstof wordt van leraren verwacht, dat zij in overleg met de ouders mogelijkheden uitstippelen, die de eigen school of een andere de komende jaren te bieden heeft.

Deze schone theorieën zijn nu wel zo langzamerhand voor iedereen gesneden onderwijskoek, maar zij zullen in de dagelijkse praktijk een hanteerbare vertaling moeten krijgen, willen wij ons althans niet voortdurend bezondigen aan de vrijblijvende ondeugd van de fraseologie. Daarom kan het misschien nuttig zijn ervaringen beschrijvend onderwijs te noteren in afwachting en ter bescheiden completering van de vele suggesties, die, naar ik vurig hoop, ongetwijfeld her en der hun weg naar de vakbladen zullen vinden.

Als de volgende, vluchtige en voorlopige notities een gevoel van prikkeling tot het nemen van nieuwe initiatieven veroorzaken, zal iedere welkenkende mij zelfs voor de nare schijn van onbescheidenheid alleen al daarom grootmoedig willen excuseren, vooral ook nog, omdat juist het experiment deskundige correcties behoeft.

Organisatorische opzet

Wie met een deugdelijke inrichting van de studielessen ernst maakt, heeft behoefte aan een duidelijke indeling, een concreet programma, veel oefenstof en de nodige variatie in een veelheid van te ondernemen

aktiviteiten. Allerlei speculaties over het optimaal aantal kinderen, dat in een brugklas geplaatst moet worden, kunnen nu gevoeglijk achterwege blijven, omdat wij voor de praktische opgave staan deze zaken in klassen met 30 leerlingen waar te maken. Ik ga er wel van uit, dat de school over een aantal parallelklassen beschikt, omdat door schakeling van deze klassen in de rooster meer kansen aanwezig zijn voor begeleiding in kleine groepen.

Van de vier studielessen kan de school er één gedurende het gehele jaar bestemmen om de leerling te oriënteren in het schoolleven. Een korte praktijk heeft uitgewezen, dat er zoveel facetten zijn, die aandacht verdienen, dat deze tijd zeker niet overdreven lang is. Bovendien blijkt een deel van deze lessen uitermate geschikt om bij voorkomende gelegenheden gespreks-begeleiding te bieden. Met deze introductie of oriëntatie kan een leraar gedurende het gehele schooljaar gedurende één les per week belast zijn.

De overige drie worden heel concreet besteed aan de methodiek van het studeren. Daardoor kan het aanbeveling verdienen om deze in enkele parallelklassen te synchroniseren. Een schakeling van een drietal klassen blijkt het meest praktisch. Deze houdt dus in, dat de klassen 1a, 1b, 1c driemaal in de week gelijktijdig een studieuur op de rooster vinden. Voor deze lessen zijn behalve een docent Frans, Engels, Wiskunde ook de klasmentor beschikbaar. Hij heeft op de eerste plaats een coördinerende taak, maar hij treedt tevens op als de vertrouwensman van de leerlingen, onderhoudt de contacten met de ouders, bundelt de verschillende activiteiten, administreert de studieresultaten, regelt allerlei organisatorische zaken en heeft de leiding van de nog te bespreken taken-groep.

Het schooljaar wordt verdeeld in één periode van vier weken en zes van zes weken, die steeds begrensd worden door een rapport en zo mogelijk door één of meer weken vakantie. Tenminste drie van deze perioden worden afgesloten door een proefwerkweek, waarin de leerlingen van alle eerste klassen in de „huiswerkvakken” gezamenlijke proefwerken krijgen voorgeelgd, die de lesgevende docenten aan de hand van tevoren vastgestelde normen waarden.

Studie-instructie

In de eerste periode van vier weken blijven de leerlingen in hun eigen klas, al was het alleen maar om de onwennigheid niet nog meer te vergroten. Zij ontvangen gedurende drie lessen in de week van dezelfde docent zeer nauwkeurige instructies en praktische aanwijzingen, hoe zij hun

huiswerk moeten maken, hun lessen moeten leren, kortom hoe zij de aangeboden leerstof moet en vermeesteren en hanteren om deze tot hun geestelijk eigendom te verwerven. Deze studie-instructie geschiedt aan de hand van een groot aantal praktische oefeningen, die eensdeels de vakken omvatten, die in de eerste klas onderwezen worden en anderdeels allerlei „studie-technieken” behandelen.

Begeleidings-groepen en takenklas

De leraren van de brugklas zijn in overleg met de klassemator overeengekomen al hun gegevens over de prestaties van de leerlingen, zowel van schriftelijk werk als van mondelinge beurten, aan hem ter beschikking te stellen. Het blijkt dat na een periode van vier weken (de tijd van de studie-instructie) de klassemator al over voldoende informatie kan beschikken om althans een voorlopig oordeel uit te spreken. Het gaat daarbij zeker niet om een zeer genuanceerd inzicht in de prestaties, maar wel om een ruwe indeling van de leerlingen in een groep, die rond 1 oktober al met moeilijkheden voor één of meer vakken te kampen heeft en een andere die nog geen onvoldoende cijfers behaalde.

De ervaring toont namelijk verrassenderwijs aan, dat ongeveer de helft van de kinderen rond dat tijdstip in één of meer vakken tekortschiet. In cijfers uitgedrukt variëert deze voorlopige insufficiëntie van één zes-min tot een bedenkelijk reeksje onvoldoende cijfers.

Deze constatering vormt de aanleiding om op dat moment voor drie geschakelde studielessen het klasse-verband radicaal te doorbreken. De klassemator plaatst de leerlingen, die tot op heden geen speciale aandacht verdienen, gezamenlijk in een takengroep. Ruw geschat gaat het bij een schakeling van drie eerste klassen dus om ongeveer 45 kinderen. De overigen — ongeveer een gelijk aantal — verdeelt hij in drie groepjes van ten hoogste 15 leerlingen, die naar zijn bevinding, gedurende de tweede periode van zes weken in de studielessen óf voor het vak Frans óf Engels óf Wiskunde speciale en intensieve aandacht krijgen.

Bij iedere nieuwe periode — om de zes weken — kan deze indeling wisselen. Leerlingen, die in één van de drie of vier begeleidingsgroepjes zaten, kunnen „promoveren” naar de takengroep, indien zij hun twijfelachtige of onvoldoende cijfers wegwerken. Zij worden in een ander begeleidingsgroepje geplaatst, als hun studieprestaties voor dat vak nog te wensen overlaten of wanneer de speciale begeleiding voor een bepaald vak haar uitwerking miste.

Leerlingen van de takengroep dienen hun verblijf aldaar waar te maken. Zijn hun resultaten inmiddels twijfelachtig of onvoldoende,

dan plaatst de klassemotor hen in één van de begeleidingsgroepjes.

Verschuiving van leerlingen kan verder iedere zes weken plaatsvinden en geschiedt uitsluitend op grond van een cijferrapport, dat de ouders na iedere periode krijgen thuisgestuurd. Uiteraard zijn de aanwijzingen en de opmerkingen tijdens de lerarenvergadering voor de klassemotor van eminent belang bij de indeling in de begeleidingsgroepjes. De ouders ontvangen vóór iedere periode bericht of hun zoon of dochter in de takengroep dan wel in een van de begeleidingsgroepjes is geplaatst.

Alle docenten die lesgeven in de brugklas, doen dit in drie parallelklassen, zodat een drietal klassen dezelfde leraar heeft voor Nederlands, Frans etc. Voor de begeleidingsgroepjes zijn echter *andere* vakleraren gevraagd, zodat de lesgevende wiskunde-leraar nooit tegelijkertijd zijn „eigen” pupillen begeleidt. Wij meenden dat afwisseling van leraar objectiviteit bij de beoordeling in de hand werkt. Bovendien lijkt het ongewenst om dezelfde leraar teveel uren in eerste klassen op te dragen. Tenslotte blijkt soms, dat een andere leraar over een golf lengte uitzendt, waarop een bepaalde, zwakke leerling beter ontvangt. Een bijkomend voordeel biedt natuurlijk het intensieve contact tussen vakgenoten en de vaststelling in onderling overleg van „objectieve studietoetsen”, althans voor de eigen school. De klassemotor tenslotte geeft zijn eigen vak in de groep van drie klassen. Daarnaast heeft hij de leiding van de takengroep.